

7. Maslow A. Peak Experiences in Education and Art / Abraham Maslow. – New York : Brown and Benchmark, 1993. – 525 p.
8. Morton H. V. H. V. Morton's London / H. V. Morton. – London : Methuen & Co.LTD, 1940. – 436 p.
9. Norton S., Waldman N. Canadian Content / S. Norton, N. Waldman. – Canada : Hoft, 1988. – 371 p.
10. Trimmer J. F., McCrimmon J. M. Writing with a Purpose / J. F. Trimmer, J. M. McCrimmon. – Boston : Houghton Miffling Company, 1988. – 524 p.

Миронова Татьяна. Авторские параметры одного из британских рассказов и роль сравнительно нечастой глагольной длительности в их наполнении. Сделана попытка проанализировать англоязычный рассказ Г. В. Мортон «*Cabaret*» относительно авторского экономного использования языковых форм с семантикой длительности. Замечено, что такие авторские параметры текста, как авторский взгляд, голос, дикция, тон и т. д., соотносятся с отмеченной особенностью авторского письма и приоткрывают причины невысокой потребности автора в отмеченных языковых механизмах, обнаруживая меру гуманистической насыщенности работы.

Ключевые слова: семантика длительности, авторский взгляд, голос, тон, национально-культурные особенности.

Myronova Tetiana. The Authors' Semantic Dimensions Responding to the Writer's Reserved Use of the Continuous Aspect Grammar. A creative writing text, in particular «*Cabaret*» by H. V. Morton, is studied in a multilevel analysis through the author's semantic parameters like the point of view, voice, tone, dynamism etc, that reveal meaningful reasons for the use of the linguistic forms belonging to the continuous aspect and explain their comparative scarcity in the story as well as certain concentration in some segments of the text and their absence in the others.

Key words: continuous forms, English linguistic and cultural tradition, author's point of view, voice, tone, pace etc.

Стаття надійшла до редколегії
14.02.2013 р.

УДК 811.61.81'342.8/9

Інна Наваренко

Просодична організація логіко-композиційної структури іспанської казки за даними інформантного аналізу

Статтю присвячено аналізу просодичної організації логіко-композиційної структури іспанської казки за даними інформантного аналізу. Розглянуто феномен існування просодичних підсистем, що функціонують у лінгвістичній свідомості, завдяки яким кодуються поняття і явища соціальної дійсності. Із цієї причини приділено особливу увагу комплексному вивченню базових елементів просодії на перцептивному рівні. Запропонована в дослідженні модель усної актуалізації іспанської казки вможливила здійснення аналізу й систематизації функціональних, стилістичних, структурних і семантичних ознак іспанської казки.

Ключові слова: художній текст, компоненти просодії, просодична організація, логіко-композиційна структура, експресивні засоби.

Постановка наукової проблеми та її значення. Конкретний вияв просодії асоціюється як коливання частоти основного тону, тривалості й інтенсивності, що складають її фізичні параметри. Ці параметри слухач сприймає як зміни висоти тону або мелодії, оцінює якісні відмінності звуку (його гучність і тембр) та визначає тривалість звучання. Тому завдання аудитивного інформантного аналізу полягає в тому, щоби підтвердити, що усне мовлення оформлюється певними просодичними малюнками, і визначити найбільш уживані просодичні моделі.

Саме тому **актуальність** роботи зумовлюється загальною спрямованістю сучасних експериментально-фонетичних досліджень на вияв взаємозв'язку між смислом обраного тексту та його просодичною реалізацією, а також механізму побудови комунікативно ефективного дискурсу з урахуванням інтеграції одиниць різних мовних рівнів для створення ефективною моделі мовленнєвого акту.

© Наваренко І., 2013

Мета дослідження – визначення просодичної організації логіко-композиційної структури текстів іспанської казки за даними інформантного аналізу через установлення основних закономірностей функціонування просодичних підсистем на перцептивному рівні у взаємодії з іншими мовними засобами.

Об'єктом дослідження виступає усна реалізація іспанської казки, а **предметом** – закономірності функціонування та взаємодії просодичних параметрів у реалізації смислової динаміки тексту.

Матеріалом дослідження слугують озвучені тексти іспанських казок, відібрані з фольклорних творів іспанської літератури.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше на матеріалі іспанської казки здійснено аналіз взаємозв'язку просодичних засобів у реалізації змісту озвученого тексту й доведено, що просодичні характеристики відбивають комунікативно-прагматичне навантаження структурних частин тексту, його жанрову специфіку й беруть участь у формуванні образної системи мови.

Теоретичне значення роботи полягає у встановленні специфіки функціонування просодичних засобів іспанської казки й особливостей взаємодії прагматичного, семантичного та просодичного рівнів її будови, що сприятиме поглибленню знань про наявність у мовленні специфічних рис, властивих саме усній формі й вивченню модифікацій її комунікативно-прагматичної спрямованості.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Сприймаючи інтонацію на слух, не можна отримати результатів, виражених у фізичних одиницях. Зазвичай даються лише такі характеристики, як «високий» – «низький», «гучний» – «тихий», «швидкий» – «повільний» тощо. За допомогою цих термінів відбивається не абсолютна, а відносна величина спостережуваної властивості. Але саме відносними характеристиками й користується людина під час мовного спілкування. Слід зазначити, що суб'єктивний прийом дає змогу отримати безпосереднє уявлення про звучання текстів, тобто вилучати велику частину різних звукових модуляцій, що не пов'язані власне з перцептивним аналізом. До таких належать, передусім, усі ті елементи мовлення, які не можуть бути сприйняті вухом людини (зміни частоти основного тону, що мають дрібні інтервали, відмінності інтенсивності нижче слухового порога, короткотривалі паузи, незначні коливання темпу тощо).

Оцінюючи результати використання суб'єктивного методу, звертаємо увагу на те, що при вивченні просодичної організації слід розуміти під словом «точність». Точність слухового аналізу просодії повинна бути такою, щоб відбилися всі істотні просодичні властивості.

Під час експерименту озвучені тексти були поділені за ступенем їхньої підготовленості. За ступенем підготовленості тексти поділялися на два види мовлення: імпровізоване мовлення (текст казки не підготовлений заздалегідь або підготовлений лише частково (квазіспонтанне мовлення)) та підготовлене мовлення (текст казки повністю підготовлений заздалегідь, мовець суворо дотримується його – читає або розповідає напам'ять).

Для *перцептивного* аналізу відібрано тексти казок, розраховані на широку аудиторію й озвучені професійними дикторами, тому що однією з головних вимог є врахування якості їх звучання. Тобто тексти оцінювалися стосовно нормативності вимови.

Завдання аудиторів-інформантів – дати інформацію про мовні явища, які спостерігаються. З одного боку, такий аудитор відіграє роль звичайного (наївного, тобто лінгвістично непідготовленого) слухача, котрий сприймає мовний сигнал, а з другого – діє як мовознавець, оскільки аудиторю доводиться описувати свої враження про мовний сигнал за допомогою запропонованих термінів.

Виявлення особливостей функціонування просодичних підсистем текстів казки проводили з урахуванням динамічного аспекту їхньої інформаційної структури. Інформантний аналіз структури текстів казки застосовано для визначення закономірностей композиційно-смислового членування, що створило додатковий матеріал для виявлення специфіки інформаційної структури та комунікативно-прагматичних і просодичних варіантів просодичної моделі іспанської казки.

Перед інформантами стояло завдання визначити функціональний стиль прослуханих текстів і поділити їх на композиційно-смислові частини. Можна зазначити, що інформанти не відчували суттєвих труднощів, визначаючи стильову специфіку аналізованих текстів і членуючи їх на композиційно-смислові блоки. Збіг показників структурно-семантичного членування текстів казок склав 90%. Деякі очевидні відмінності були зумовлені різним ступенем членування та деякими неточностями у розмежуванні синтагм і фраз у підготовлених для експерименту висловлюваннях.

Аудитори-інформанти відзначили, що таке фонетичне явище, як озвучена казка, створюється типовим розповідним тоном, розміреним темпом, а емоційно-психологічний настрій досягається поєднанням змісту та звучання, які створюють живу мову казки й приносять естетичне задоволення.

Щоби мова казки була живою та образною, необхідно казкові предмети й образи зробити наочними і відчутними. У лексиці, наприклад, це фразеологізми, метафори (*existencia holgada / забезпечене життя, cascada de dorados cabellos / водоспад золотого волосся*), у граматиці – суфікси типу *ita, ísima (princesa – princesita, joven – jovencita, rata – ratita, pequeña – pequenísima, bella – bellísima)*; у просодії – це складний комплекс елементів, як-от: *інтенсивність, мелодика, логічний наголос, пауза, темп, тембр, діапазонна висота, емпатична довгота*. Промовляючи фразу, ми використовуємо майже весь цей комплекс просодичних елементів, кожен із яких виконує певну функцію (граматичну, стилістичну, емоційну тощо).

Єдність змісту та яскравої, вражаючої форми була відзначена інформантами як головний принцип оформлення текстів казок. Саме за цим принципом їх віднесено до жанру художнього стилю. Усні реалізації експериментального матеріалу, відібрані під час структурно-комунікативного аналізу, аудитором визначалися такими, що відповідають нормативним жанровим характеристикам художнього стилю (образність, емоційність, експресивність). У контексті розгляду текстів казки як художнього твору його просодичне оформлення аудитором-інформантами аналізувалося як засіб активізації діяльності слухача з погляду його образотворчої й естетичної функції. Зокрема, перед аудитором стояло завдання визначити найбільш уживані просодичні малюнки текстів казок та охарактеризувати їхні властивості.

У нашому уявленні вже існують просодичні моделі мовлення казкаря, казкових героїв. Звідси – вирази: «говорить як лисиця», «розповідає казки», «королівський тон» і т. ін. Аудитори-інформанти відзначили відмінність просодичного оформлення казки від інших жанрів і тривалістю пауз, і мелодикою, і своїм характером логічного виділення. Зазначалося, що мова казки відрізняється невимушеністю й емоційністю, у ній більше пауз, ніж у будь-якому іншому повідомленні, темп розповіді казки повільніший.

Тексти іспанських казок інформантами визначено такими, що здебільшого мають сталу композиційну структуру, особливістю побудови якої є лінійна організація її складників-висловлень. Структурні компоненти казки розміщуються в певній логічній послідовності, зумовленій причинно-наслідковими зв'язками. Аналіз інформантами текстів казок з урахуванням їхньої композиційно-сислової організації підтвердив, що необхідними елементами в аспекті комунікативної єдності є традиційна схема будови: заголовок, вступ, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка, заключна частина, яка в багатьох казках маркується морально-повчальним фрагментом – висловлюваннями у вигляді приказок «*Y colorín colorao, por tu boca se ha escapao. Y colorín colorao, cuento acabao; Y coloín colorao, este cuento se ha acabao*» / *І я там був, мед нув...*, «*...vivieron muy felices y comieron perdices*» / *рябчиків їли, ананасами заїдали чи прислів'їв «A veces los castillos en el aire desaparecen así» / Фортеці на піску, «Tiempo al tiempo» / Всьому свій час, «Y es que con paciencia todo se consiga» / Терпіння і труд усе перетруть.*

Висновки. Окремо зазначено, що композиція іспанської чарівної казки може відрізнитися тенденцією руху видо-часових форм, що підпорядковуються сюжету, невизначеністю хронотопу, а трикратне повторення дій надає твору динамічності й розширеності. Серед усіх виділених груп іспанських казкових творів чарівні казки найбільш неоднотипні за своєю будовою, їхня структурна модель найбільш пластична, композиційні блоки не обов'язково розміщуються в суворій послідовності. При реалізації такої структури сюжету в кожному конкретному тексті компоненти інформативного мінімуму можуть бути розширені, трансформовані, доповнені, проте їх значення як базових епізодів для розвитку сюжету чарівної казки залишається незмінним.

Інформанти звернули увагу на те, що просодія текстів казок тісно пов'язана з композиційною будовою тексту. Проведений структурно-комунікативний аналіз експериментального матеріалу дає підставу стверджувати, що просодичне оформлення композиційно-сислових частин тексту казки відповідає вимогам нормативного художнього стилю. У 80 % випадків інформанти безпомилково віднесли смислові частини експериментальних текстів, які звучали, до тієї чи іншої композиційно-сислової частини тексту казки, що свідчить про їхні комунікативно-просодичні стильові особливості.

Перспективи дослідження. Результати дослідження можуть бути використані в подальшому вивченні проблем фоностилістики, інтонології та теорії комунікації.

Джерела та література

1. Аникин В. П. Волшебная сказка «Царевна-лягушка» / В. П. Аникин // Фольклор как искусство слова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1966. – Вып. 1. – С. 19–49.

2. Блохина Л. П. Методика анализа просодических характеристик речи / Л. П. Блохина, Р. К. Потапова. – М. : Изд-во Моск. гос. пед. ин-та иностр. яз. им. М. Тореза, 1982. – 75 с.
3. Валігура О. Р. Лінгвокогнітивні і комунікативні основи фонетичної інтерференції (експериментально-фонетичне дослідження англійського мовлення українців) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 ; 10.02.15 / Ольга Романівна Валігура. – К., 2010. – 32 с.
4. Дворжецкая М. П. К проблеме лингвистики эффективности речевого текста (на материале английской сказки) / М. П. Дворжецкая // Лингвистика текста и обучение иностранным языкам. – К. : Высш. шк., 1978. – С. 201–205.
5. Єсипович К. П. Відображення фольклорної картини світу у тексті народної казки (на матеріалі французьких народних казок) / К. П. Єсипович // Наука і сучасність. – К. : Вид-во нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2003. – Т. XXIX. – С. 170–177.

Наваренко Інна. Просодическая организация логико-композиционной структуры испанской сказки за данными информантного анализа. Стаття посвящена анализу просодической организации логико-композиционной структуры испанской сказки по данным информантного анализа. Рассмотрен феномен существования просодических подсистем, функционирующих в лингвистическом сознании, благодаря которым кодируются понятия и явления социальной действительности. По этой причине уделяется особое внимание комплексному изучению базовых элементов просодии на перцептивном уровне. Определены основные функции просодии, которые она выполняет, и установлена её роль в изучении лингвистической природы функционального стиля устной речи.

Исходя из проведенного анализа известных теоретических и экспериментальных исследований текстов сказок и разработанных на его основе задач исследования, изложены программа и методика проведения эксперимента, определены задачи для каждого вида анализа. Экспериментально подтверждается функционирование инвариантной и вариантных просодических моделей, освещается их актуализация на уровне композиционно-смысловых частей, а также на уровне целого текста.

Испанская сказка – это художественно обработанный текст устного народного творчества с ярко выраженным национальным колоритом, в котором вопрос авантекста играет одну из ведущих ролей в определении жанра сказки. Обязательными являются сказочные маркеры: инициальные, медиальные и финальные сказочные формулы. В сказке широко используются риторические приёмы повествования, которые могут проявляться на разных речевых уровнях: лексическом (эмоционально окрашенная лексика), синтаксическом (употребление интенсификаторов, междометий, восклицательных предложений), просодическом (чередование темпа, риторические паузы, широкий тональный и динамический диапазон реализаций).

В результате эксперимента установлено, что просодический стиль испанской народной сказки отличается непринуждённостью, образностью и эмоциональностью. Соответствующее просодическое оформление композиционно-смысловых частей облегчает понимание содержания текста и обеспечивает его связность. Определено, что в сознании носителя языка уже существуют просодические модели сказочных образов, которые легко воспринимаются и различаются слушателем.

Ключевые слова: художественный текст, компоненты просодии, просодическая организация, логико-композиционная структура, экспрессивные средства.

Navarenko Inna. Prosodic Organization Logical Composite Structures Spanish Tales from Data Informantion Analysis. The article discusses the prosodic organization logical and compositional structure of Spanish tales according informantnoho analysis. We consider the existence of the phenomenon of prosodic subsystems that operate in linguistic consciousness through which encoded concepts and phenomena of social reality. For this reason, special attention is paid to the comprehensive study of the basic elements of prosody on the perceptual level.

The proposed model of Spanish tale oral actualization has made it possible to analyze and classify the functional, stylistic, structural, and semantic features of the tales. These features determine the specificity of prosodic means' interaction in ensuring the communicative-pragmatic potential and coherence of text composition parts, and characterize the imagery systems of the tale texts.

The research has substantiated a method of audio experimental analysis, which has allowed to frame the typical plot models determining the tale prosodic organization. The following phenomena have been experimentally established: an invariant prosodic model and its variant realizations in audio tale texts, text coherence, as well as audio portraits of tale characters, including parameters description based on fairy tales structural components level.

Key words: art text, components of prosody, prosodic organization, logical and compositional structure, expressive means.

Стаття надійшла до редколегії
20.03.2013 р.